

Collège des procureurs généraux

Bruxelles, le 13 mars 2013

CIRCULAIRE N° 9/2013 DU COLLÈGE DES PROCUREURS GÉNÉRAUX PRÈS LES COURS D'APPEL

Madame/Monsieur le Procureur général,
Monsieur le Procureur fédéral,
Madame/Monsieur le Procureur du Roi,
Madame/Monsieur l'Auditeur du travail,

OBJET : Circulaire relative à l'organisation de l'assistance d'un avocat dès la première audition dans le cadre de la procédure pénale Belge – ADDENDUM V

- Loi 13 août 2011 modifiant le Code d'instruction criminelle et la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive afin de conférer des droits, dont celui de consulter un avocat et d'être assisté par lui, à toute personne auditionnée et à toute personne privée de liberté¹.
- Arrêt n° 7/2013 de la Cour constitutionnelle du 14 février 2013

College van Procureurs-generaal

Brussel, 13 maart 2013

OMZENDBRIEF NR. 9/2013 VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL BIJ DE HOVEN VAN BEROEP

Mijnheer/Mevrouw de Procureur-generaal,
Mijnheer de Federale Procureur,
Mijnheer/Mevrouw de Procureur des
Konings,
Mijnheer/Mevrouw de Arbeidsauditeur,

BETREFT: Richtlijn inzake de organisatie van de bijstand door een advocaat vanaf het eerste verhoor binnen het kader van het Belgisch strafprocesrecht – ADDENDUM V

- Wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan.¹
- Arrest nr. 7/2013 van 14 februari 2013 van de Grondwettelijk Hof.

¹ M.B. 5 septembre 2011 ; *Doc. parl.*, Sénat, session 2010-2011, n° 5-663/5 ; DOC 53, 1279/000.

¹ B.S. 5 september 2011; Parl. St., Senaat, 2010-2011, 5-663/5; DOC 53, 1279/000.

Suite à la publication au Moniteur Belge le 11 mars 2013 de l'arrêt de la Cour constitutionnelle du 14 février 2013 il convient de tenir compte des conséquences immédiates et à court terme de cet arrêt sur les procédures en cours.

Dans l'attente d'une adaptation globale de la circulaire COL 8/2011 les directives suivantes sont d'application.

Communications a faire avant le début de l'audition d'un suspect non arrêté (art. 47bis, § 2 Cic ajout²: arrêt de la Cour constitutionnelle B.14.4)

La personne à interroger sur les infractions qui peuvent lui être imputées doit être informée qu'elle n'est pas arrêtée et qu'elle peut en conséquence aller et venir à tout moment.

Information succincte des faits sur lesquels le suspect sera entendu (Art. 47bis, § 2 Cic ajout : arrêt de la Cour constitutionnelle B. 36.2 et B.37)

Compte tenu du rôle de l'avocat au cours de la concertation confidentielle il convient d'informer celui-ci succinctement des faits sur lesquels la personne à interroger sera entendue. Cette communication se fera avant la concertation confidentielle et elle sera notée dans le procès-verbal d'audition.

Durée de la concertation confidentielle (art. 2bis, § 1er, alinéa 3 de la loi relative à la détention préventive ; arrêt de la Cour constitutionnelle B. 40.1 – 3 et B. 42)

La Cour constitutionnelle considère que : « dans certains cas exceptionnels, la durée maximale de trente minutes peut être

Ingevolge de publicatie in het Belgisch Staatsblad op 11 maart 2013 van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 14 februari 2013 is rekening te houden met de onmiddellijke gevolgen en de gevolgen op korte termijn van dit arrest op de lopende strafprocedures.

In afwachting van een globale aanpassing van de omzendbrief COL 8/2011 dienen de volgende richtlijnen vanaf heden in acht genomen te worden.

Mededelingen vóór aanvang van het verhoor van een niet gearresteerde persoon (art. 47bis, § 2 Sv aanvulling²: arrest van het Grondwettelijk Hof B. 14.4)

De persoon die moet worden ondervraagd over misdrijven die hem ten laste kunnen worden gelegd, moet erover worden ingelicht dat hij niet aangehouden is en dat hij bijgevolg op elk ogenblik kan gaan en staan waar hij wil.

Beknopte kennisgeving van de feiten waarover de verdachte zal worden verhoord (art. 47bis, § 2 Sv aanvulling: arrest van het Grondwettelijk Hof B.36.2 en B. 37)

Rekening houdend met de opdracht van de advocaat tijdens het voorafgaandelijk vertrouwelijk overleg, dient deze op beknopte wijze in kennis gesteld te worden van de feiten waarop het verhoor van de verdachte betrekking heeft. Deze kennisgeving wordt verricht vóór het vertrouwelijk overleg en ze wordt genoteerd in het proces-verbaal van verhoor.

Duur van het vertrouwelijk overleg (art. 2bis, § 1, derde lid WVH; arrest van het Grondwettelijk Hof B. 40.1 – 3 en B. 42)

Het Grondwettelijk Hof stelt hetgeen volgt: "In sommige uitzonderlijke gevallen kan de maximale duur van dertig minuten evenwel

² La Cour constitutionnelle maintient, jusqu'à l'intervention du législateur et au plus tard jusqu'au 31 août 2013 les effets de l'article 47 bis, § 2, alinéa 1er du Code d'instruction criminelle en ce qu'il ne prévoit pas que la personne à interroger sur les infractions qui peuvent lui être imputées doit être informée qu'elle n'est pas arrêtée et qu'elle peut en conséquence aller et venir à tout moment.

² Tot op het moment dat de wetgever optreedt en ten laatste tot 31 augustus 2013 behoudt het Grondwettelijk Hof de gevolgen van artikel 47bis, §2, lid 1 Sv., waarin niet bepaald wordt dat de persoon die verhoord dient te worden over de misdrijven die hem ten laste gelegd kunnen worden ingelicht moet worden over het feit dat hij niet gearresteerd is en dus op elk moment over de vrijheid van gaan en staan beschikt.

insuffisante pour permettre à l'avocat de remplir sa mission. Tel pourrait être par exemple le cas lorsque la personne arrêtée et son avocat ne parlent pas la même langue. (B.40.1) Si elle devait être interprétée en ce sens que la concertation confidentielle est toujours limitée à une durée maximale de trente minutes, sans permettre à la personne qui procède à l'audition d'accorder une prolongation limitée de cette concertation pour tenir compte de telles situations exceptionnelles, la disposition attaquée pourrait violer les articles 10 et 11 de la Constitution, lus en combinaison avec l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme (B. 40.2.) »

Dans ces circonstances exceptionnelles, il est donc recommandé d'appliquer la durée de la concertation confidentielle souplement et d'accorder en tenant compte de ces circonstances concrètes une durée de concertation de plus de trente minutes mais limitée au regard des exigences de l'enquête et sous condition que cela ne cause pas de problèmes au niveau du respect du délai de 24 heures.

Sanction en cas de non-respect des droits relatifs à l'audition et l'assistance d'un avocat (art. 47bis, § 6 Cic ; arrêt de la Cour constitutionnelle B. 58 ; B. 59 et B. 60.1 et 2)

La Cour Constitutionnelle annule dans l'article 47bis Cic le mot « seul ».

La Cour considère qu'en permettant que des déclarations auto-incriminantes recueillies en violation du droit à l'assistance d'un avocat, tel qu'il est organisé par la loi attaquée, soient utilisées pour fonder une condamnation, fut-ce en combinaison avec d'autres éléments de preuve, la disposition attaquée viole les articles 10 et 11 de la Constitution, combinés avec l'article 6 de La Convention européenne des droits de l'homme.

Dès lors aucune condamnation ne peut être prononcée contre une personne sur le fondement de déclarations qu'elle a faites en violation des §§ 2, 3 et 5, à l'exclusion du § 4, de l'article 47bis Cic, en ce qui concerne la

onvoldoende zijn om de advocaat toe te laten zijn opdracht te vervullen. Dat zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn wanneer de aangehouden persoon en zijn advocaat niet dezelfde taal spreken en een beroep moet gedaan worden op een tolk (B.40.1). In die interpretatie dat het vertrouwelijk overleg altijd beperkt is tot een maximumduur van dertig minuten, zonder het de persoon die het verhoor afneemt mogelijk te maken een beperkte verlenging van dat overleg toe te staan teneinde rekening te houden met dergelijke uitzonderlijke omstandigheden, zou de bestreden bepaling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens, kunnen schenden (B.40.2)».

In die uitzonderlijke omstandigheden verdient het bijgevolg aanbeveling de duur van het vertrouwelijk overleg op een soepele wijze toe te passen, en rekening houdend met deze concrete omstandigheden een overleg toe te staan dat langer duurt dan dertig minuten, maar beperkt wordt in het licht van de vereisten van het onderzoek en voor zover het eerbiedigen van de termijn van 24 uur geen problemen stelt.

Sanctie bij schending van de rechten m.b.t. het verhoor en de bijstand van een advocaat (art. 47bis, § 6 Sv; arrest van het Grondwettelijk Hof B.58; B. 59 en B. 60.1 en 2.)

Het Grondwettelijk Hof vernietigt het woord "enkel" in artikel 47bis, § 6 Sv.

Het Hof stelt dat door het mogelijk te maken dat zelfincriminerende verklaringen die zijn afgelegd met schending van het recht op bijstand van een advocaat, zoals geregeld bij de bestreden wet, worden gebruikt om een veroordeling te gronden, zij het in combinatie met andere bewijselementen, de bestreden bepaling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens schendt.

Bijgevolg kan tegen een persoon geen veroordeling worden uitgesproken die geground is op verklaringen die hij heeft afgelegd in strijd met de bepalingen van paragrafen 2, 3 en 5 met uitsluiting van

---

concertation confidentielle ou l'assistance d'un avocat au cours de l'audition.

paragraaf 4 van artikel 47bis Sv, wat betreft het voorafgaandelijk vertrouwelijk overleg of bijstand door een advocaat tijdens het verhoor.

Bruxelles, le 13 mars 2013

Brussel, 13 maart 2013

Le procureur général près la cour d'appel à Anvers, président du Collège des procureurs généraux,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen, voorzitter van het College van procureurs-generaal,

Yves LIÉGEOIS

Le procureur général près la cour d'appel à Mons,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Bergen,

Claude MICHAUX

Le procureur général près la cour d'appel à Liège,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Luik,

Christian DE VALKENEER

Le procureur général près la cour d'appel à Gand,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Gent,

Anita HARREWYN

Le procureur général près la cour d'appel à Bruxelles,

De procureur-generaal bij het hof van beroep te Brussel,

Lucien NOUWYNCK